

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים- רעיונות והערות -בפרשת השבוע

פרשת "בשלח"

מה בגיליון:

- (1) אימתי יש חיוב לומר שירה על הנס?
- (2) בגדרי האמונה מיוסד על פי דברי מו"ר מרן הגאון האדיר רבי משולם דוד הלוי שליט"א
- (3) אימתי נאמרה השירה על הים לפני הנס או לאחריו? (מעובד משיעורי מו"ר מרן הגרמ"ד הלוי שליט"א)
- (4) בענין ברכת הזן על המן ובגדר "לחם" לענין ברכת המזון (מהגאון רבי דוד אריה הילדסהיים מח"ס וברך דוד)

"נחשבה" – הגאון רבי יחיאל הלוי נוביך שליט"א "ללא חת" פרקי גבורה יהודית (פרק ס"ב)

אימתי יש חיוב לומר שירה על הנס?

אם צריכים היו לומר שירה? (עוד יש להבין על מה ולמה היה אדם הראשון צריך לומר שירה, תינתן כל היתר שנמנו צריכים היו לומר שירה על ניסים ונפלאות שמעשו להם אבל אדה"ר איזה נס נעשה לו שבשל זה היה צריך לומר שירה? ואולי על עצם בריאתו מן האדמה, שאין לך דבר שמצריך הודאה יותר מזה, ועדיין הדברים צריכים ביאור רחב).

ובעיקר הדברים צריכים להגדיר את הנושא, אימתי יש עניין לומר שירה ועל מה? והנה ב"עמק ברכה" (בענין הלל על הנס דף קכ"ב והילך) עמד בענין, שלא מצינו שירה על כל הניסים והנפלאות שמעשים עמנו כל יום והלא כל מה שהקב"ה עושה לנו הוא נס מופלא וכל הטבע כולו נס גדול מאד ועל כך אנו מודים בתפילה בכל יום, נודה לך ונספר תהילותיך על ניסוך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל יום עמנו וכו', ובברכת "אשר יצר" אנו מפלילים את הנס הגדול שנעשה עמנו תמיד שאם חלילה וחס היו הנקבים נסתמים לא היה האדם יכול להתקיים אפילו שעה אחת ומסיימים אנו את הברכה ברוך רופא כל בשר ומפליא לעשות, ואין אנו אומרים על כך שירה רק הודאה ושבח. וגם כשמעשים לאדם טובות מופלאות הוא מודה על כך בברכת הטוב ומטיב ושהחיינו וכו' אבל לא מצינו שירה (מלבד "נשמות" אבל זו אינה שירה, כי שירה היא למעשה ברכת ההלל שנחשבת בפי חז"ל שירה) ויש לתמוה למה אנו מודים רק על ניסים גלויים ולא על ניסים נסתרים מה למעשה התבדל בין ניסים גלויים לניסים נסתרים?

ומבאר הגאון בעל "העמק ברכה" זצ"ל דזה גופא שבדרכי הטבע אין אנו מכירים את יד ה' רק מאמינים אנו ומכירים שהכל מאתו יתברך כי הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים שמעשים בעולם והוא עילת העילות וסיבת הסיבות אבל זו אינה הכרה חושית רק אמונה עמוקה שמוחדרת בנו משחר ילדותינו, ברם בנס גלוי רואים אנו כבר את יד השם הגדולה (מלבד אלו שר"ל בחרים להתעלם גם אז) נמצא לפי זה כלל נוסף, לבד טובת ה' יש חלק שנקרא גבורת ה' והיא זו שמחייבת את השירה, ברם יש לזה תנאי עיקרי דבענין שתהיה הטבה לנו בזה, והכי מוכח מהגמ' במגילה (דף י"ד ע"א) דדין התם אמאי לא אמרינן הלל על נס פורים? ומשני התם רבא, בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אלא הכא עבדי ה' ולא עבדי אשורוש, אכתי עבדי אשורוש אנו. ואיתא בירושלמי (ערבי פסחים) דבפורים כיון שלא נאלו מן המלכות אין זו גאולה שלימה ואין ראוי לומר עליה שירה, ואף דמצד גבורות ה' אין כאן חסרון, דהרי היה נס גמור שהכל הכירו בו יד ה', אלא דצריך ג"כ הטבות ה' וכיון שלא נאלו מן המלכות אין כאן הטבה שלימה.

ובתוך דבריו כתב הגאון זצ"ל כי לדין שירה על הנס בעיני תורת: א) דיני גבורות ה' בשלמות. ב) שתהיה הטבה מושלמת. וכן מבואר בשירת הים באז ישיר וגו' ויאמרו לאמור אשירה לה', פירוש למה אשירה לה' על הנס הזה? מפני "כי גאה גאה" שנתגאה על הגאים ונתגדל שמו והכירו ישראל בגבורותיו של הקב"ה שהוא "סוס ורוכבו רמה בים" כפי שפירש רש"י שהיה הסוס מקושר לרוכבו והיינו גבורות בתוך גבורות וכמו כן עזי

איתא בפרשה (פר' ט"ו פס' א') "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמור אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים". ובפרש"י: אז כשראה הנס, עלה בלבו שישיר שירה, כי גאה גאה שנתגאה על כל גאה כתרוממו. דבר אחר בא הכפל לומר שעשה דבר שאי אפשר לבשר ודם לעשות, כשהוא נלחם בחיירו ומתגבר עליו מפילו מן הסוס, וכאן סוס ורוכבו רמה בים, וכל שאי אפשר לעשות על ידי זולתו נופל לשון גאות וכו'".

פשטות לשון רש"י באה לבאר, למה עלתה בדעת ישראל לומר שירה על הניסים שמעשו להם, כי כאן ראו את גדולת הקב"ה שנתגאה על כל גאים (מצרים שהייתה אומה חזקה ביותר ודומה שאינה מנוצחת כלל) והראה הקב"ה לעם ישראל שכולם לעומתו הם אפס ותוהו, מה שהביאם להודות להקב"ה על הנס. וכן לפירוש השני השירה באה על ראית דבר שאין במידת בשר ודם כלל. ויש לעיין למה נתעוררו בני ישראל רק כעת להודות לקב"ה ולא בעת יציאתם ממצרים, והרי גם שם היה נס גדול ביותר, כפי שאמרו יתרו (לקמן פר' י"ח) "ויאמרו יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מוחת יד מצרים וברש"י: מיד מצרים אומה קשה ומיד פרעה מלך קשה. ולעיל מיניה (פס' ט') על כל הטובה, טובת המן והבאר והתורה, ועל כולן, אשר הצילו מיד מצרים, עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהייתה ארץ מסוגרת ואלו יצאו ששים ריבוא, הוי אומר שהיה כאן נס כפול ששים ריבוא, כי אפילו בריחת עבד אחד היה מעל הטבע, כפי שמובא במדרש הייתה הארץ מוקפת בחיות רעות ובכישופים נוראים, על כן לא היה לעבד אחד סיכוי לצאת וכאן יצאו בני ישראל ממצרים ביד רמה למה זה לא הצריך את בני ישראל לומר שירה בעת היציאה למה רק עתה נתעוררו לומר שירה (יש לעיין לפי דברי המדרש איך הצליחו בני אפרים שהיו שלושים ריבוא לצאת מארץ סגורה ומסוגרת כשעוד לא הגיעה שעת הפקידה, איך יכולים היו לפרוץ את חומות הכלא הסגור ומסוגר? וצ"ל שכנראה משמים גלגלו שיצאו קודם העת בגזרתו יתברך).

עוד יש להבין מדרש פליאה (מדרש רבה כ"ג ד') "אז ישיר משה, הה"ד פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, מיום שברא הקב"ה את העולם ועד שעמדו בני ישראל על הים לא מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל, ברא אדם הראשון ולא אמר שירה הציל אברהם מכבשן האש ומן המלכים ולא אמר שירה, וכן יצחק מן המאכלת ולא אמר שירה, וכן יעקב מן המלאך ומן עשו ומן אנשי שכם ולא אמר שירה, כיון שבאו ישראל לים ונקרע להם, מיד אמרו שירה לפני הקב"ה שנתאמר אז ישיר משה ובני ישראל, הוי פיה פתחה בחכמה, אמר הקב"ה לאלו הייתי מצפה". והדברים צריכים ביאור רחב, דנראה מדברי המדרש דכביכול הייתה תביעה על כל אלו שמוזכרים במדרש שלא אמרו שירה דמצפה היה הקב"ה שיאמרו לפניו שירה ולא אמרו, ברם עתה פיה פתחה בחכמה, שבני ישראל השכילו לומר שירה ולהם היה הקב"ה מצפה. ויש להבין מפני מה לא אמרו כל הני צדיקים שירה לפני הש"ת

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים- רעיונות והערות -בפרשת השבוע

קאי על הנס שנתגלה על ידי האבר בעת שהאמוריים הסתתרו בהרים ורצו להשמיד את עם ישראל בעת שהיו עוברים בנקיקי ההרים ונעשה נס שקרבו ההרים זה לזה ונכנסו רוכסי ההרים בנקיקים והרגו את כולם ואמר הקב"ה מי יודיע זאת לפני ובאה האבר והעלתה את דם ההרוגים אות שרידי גוויותיהם ועל ידי זה נראתה הנקמה באויבים והתחייבו בשירה, אבל קודם לכן לא הייתה חובת שירה על האבר, כי הייתה רק הטבה וגבורות השם שהיה הדבר מעל גדרי הטבע, אבל לא היה בה נתינת נקמה לפיכך לא היה שייך לומר את השירה קודם לכן רק בהשלמת ג' התנאים. וכן בשירת דבורה מצונו שהשירה מסיימת ב"ן יאבדוך כל אויבך ה'" שעל ידי נפילת סיסרא באה חובת השירה ועל כך באה השירה, שכשם שסיסרא אבד כן יאבדו כל אויבך ה', וכן בשירת דוד (תהילים פ"ח) בסיום השירה באו פסוקי שירה והודאה "חי ה' וברוך צורי ויורם אלוקי ישעי הקל הנותן נקמות לי וגו' על כן אויבך בגויים ולשמך אומר" הרי לנו שנתנית נקמה שיש בה גבורות ה' היא סיבה שעליה יש להודות לשמו יתברך.

ובזה יובן היטב מאי דאיתא בגמ' סנהדרין (דף צ"ד ע"א) ביקש הקב"ה לעשות את חזקיהו משיח וסנחריב גוג ומגוג, אמרה מידת הדין לפני הקב"ה, ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הניסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח; וכל הניסים כוונת הגמ' שניצל מסנחריב בדרך מופלאה ביותר וכן נתרפא מחוליו הקשה ועל כן היו ג' התנאים הטבת ה' גבורות ה' שהמית את כל סנחריב ברגע אחד וכיון שראו את כל החיילים מתים כולם הייתה בזה ראיית הנקמה, לפיכך התחייב חזקיהו בשירה ועל כך הייתה התביעה עליו, למה לא אמר שירה. וכן מדויק בעל הניסים שאנו אומרים "על הגבורות" זו גבורת ה', "תשועות" הישועה שהייתה לישראל אז "ועל המלחמות" היא נתינת הנקמה בחיל יוון שנפלו רבבות חיילים בידי קומץ אנשים והייתה להם חרפה איומה וזה גופא הנקמה הגדלה ביותר ובנס פורים בזה שהרגו את כל הקמים עליהם.

ויש למצוא סעד לדברים בדברי מרנא הגר"א זי"ע [בפירושו למשל] על הפסוק (פ"י פ"א פ"י) "בטוב צדיקים תעלוץ קריה" וביאר שם כי כאשר הקב"ה מציל את עמו ישראל מצריהם שעומדים עליהם, מתחילה גואל אותם ומטיב להם ואחרי כן נוקם את נקמתם מהצרים עליהם, כמו במצרים שמתחילה גאל את ישראל ממצרים, ורק אחרי כן איבד את מצרים בים סוף, וכן עשה בהמן, שמתחילה הטיב למרדכי והגביה אותו ורק לאחר מיכן הפיל את המן ותלו אותו ואת בניו על העץ, בכדי שהמן הרשע יראה בעיניו את טובת מרדכי וזו הנקמה הגדולה ביותר בו, וכאשר הקב"ה מיטיב לצדיקים אז כל העיר שמחה, אבל עדיין אינם מרננים ומשבחים להקב"ה, אך כאשר אחרי כן הוא נוקם מכל העומדים עליהם אז הם מרננים ומשבחים לה' יתברך וזהו "בטוב צדיקים תעלוץ קריה". ולפיכך כתיב (אסתר פ"ח פ"ט ט"ו) "והעיר שושן צהלה ושמחה ואחרי כן כאשר נקם הקב"ה מאויביהם הייתה רינה כמו בים סוף וכיפורים עו"ש. מבואר בגר"א דבבוא הישועה עדיין ליכא שירה רק שמחה ודין שירה ניתן להם רק לאחר שקב"ה נפרע להם מצריהם.

ועתה יובן היטב, למה אדם הראשון אברהם אבינו יצחק ויעקב לא אמרו שירה על כל הטובות שעשה עמם הקב"ה, דאף שהיה אצלם תכלית החטבה וגבורות ה', ברם נאמרה הלכה שצריכה גם להיות נקמה שתראה להם ודבר זה לא היה אצלם.

ברם עדיין יש להבין, למה יעקב אבינו למה לא אמר שירה על הצלתו משכם אחרי שרדפו אחריהם? ואולי משום דהתם נאמר רק "ויהי חתת אלוקים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני ישראל" (אמנם בספר הישר מובאים דברים מופלאים ביותר על מלחמות עצומות שהיו להם עם האויבים, ברם מכל מקום לא הייתה זו נקימה גמורה בהם, שהרי התורה מעידה שהייתה חתת ה' עליהם ולא רדפו ועשו לישראל מה שחשבו עליהם, א"כ יש לומר דכל עוד לא נכנסו לארץ ישראל ולא נצטוו על מחיית האומות לא הייתה נקמה של ממש בהם, לפיכך לא היה מקום לשירה. הוצא לפי"ז דבאמת לא הייתה טענה לה' על כל הצדיקים למה לא אמרו שירה, כי חסרו כל התנאים לאמירת שירה, ודו"ק היטב.

וזמרת י-ה ה' ויהי לי לישועה, אלו הטבות השי"ת כיון שהיו כאן גבורות ה' והטבותיו, לפיכך זה א-ל-י ואנוהו אלוקי אבי וארוממנהו". ועדיין לא התבאר לנו למה בעת יציאת מצרים שהייתה בגבורה עצומה והטבה נפלאה ביותר לא התחייבו לומר שירה? ונראה אולי לבאר זאת בתוספת מה שכבר עמד בדברי ה"עמק ברכה" בספר "מעגלי צדק" לאהון האדיר רבי דוב צבי קרלינשטיין זצוק"ל (פסח בעניין שירת הים) הוא מבאר שם דבדין שירה בענין תורת, דהיינו מלבד הטבת השם המחייבת רק דין הודאה, שיהיו גבורות ה' כלומר שלא רק שיהיה נס אלא בענין שהיה ניכר לכל שיש כאן "יד ה' הגדולה" לפיכך אין אנו אומרים שירה על כל הנפלאות שהקב"ה עושה עמנו בכל יום, לפי שאלו ניסים נסתרים ודין שירה היא רק על הניסים הגלויים, לפיכך אם יחסר בראיית הנס עדיין אין בו דין שירה, שהרי כל מעלת הנס הוא רק כשרואים בו את יד ה' ואם לא רואים את הנס אין כאן דין אמירת שירה על הנס. וכן הוא בספר "מעשה ניסים" בדין הלל וז"ל נהללו ונשבחו בכל עת "יתראה לנו" גבורתו ונצונו יתברך" הרי לנו שצריך להיראות הנס למי שקיבל את ההטבה. ודייק שם לומר דיסוד החיוב של שירה הוא באופן שעל ידי הנס מתראה לנו יד ה', אולם ההטבה תלויה בגוף קבלת ההטבה כלומר מה שבפועל הוטב למקבל ההטבה, ואין זה משנה אם נראית לנו ההטבה.

ובזה פירש את הפסוק "ויושע ה' את ישראל מיד מצרים", קודם צריכה להיות הישועה ורק אח"כ "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה במצרים" כי רק אחרי שראו במוחש את היד הגדולה כלומר את הגבורות הנוראות שנגשו בעת קריעת ים סוף, לפיכך תיכף לזה נאמר "אז ישיר משה ובני ישראל" דעל ידי שני אלו חלה החובה לומר שירה. נראה דרק עתה הושלמו כל התנאים לשירה ולא קודם לכן כן נראה בפשטות לומר.

ברם עדיין יש לעיין, האם בעת יציאת מצרים לא ראו בני ישראל את הגבורה הנוראה של הקב"ה שעבר בכל מקום וברגע אחד הכה את כל בכורי מצרים? אולם אפשר דשם רק הייתה ידיעה של הנס ששמעו את הצווחה הנוראה ואת הבהילות העצומה של מצרים שאמרו כולנו מתים, אבל לא ראו בעיניהם את הנס הגדול וחסר היה בראיה אבל בקריעת ים סוף "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן" לפיכך רק עתה הושלמו כל התנאים לשירה ודו"ק היטב.

ברם ב"גנת אגוז" ראיתי לתרץ באופן אחר, דבקריעת ים סוף ראו את הגבורה ביותר כי כל גיבורי מצרים מתו ולא נותר בהם יותר כוח, בזה הושלם חלק נוסף שהוא תנאי חשוב ביותר בדין שירה "נתינת נקמה בגויים" וזה מדויק בפסוק ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים" כעת הייתה הישועה האמיתית של ישראל מיד מצרים וזוהי הטבת ה', לאחר מיכן כתוב "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" הרי זו נתינת הנקמה בגויים "וירא ישראל את היד הגדולה" זוהי גבורת ה'. בהשלמת ג' התנאים, חל הדין של אז ישיר משה ובני ישראל.

ברם בעת יציאת ישראל ממצרים חסרה הנקמה בגויים, אף שהקב"ה העניש את מצרים בעשר המכות, כל זה היה בשביל מה שהשתעבדו בישראל קט"ז שנים בקושי גדול, אולם מצרים עדיין הייתה יכולה להיפרע מישראל, והראיה שבאו לאחר מיכן לשבות את ישראל ולהשיבם למצרים, וא"כ עדיין עוד לא נעשתה בהם נקמה ולפיכך עדיין לא הושלם התנאי לאמירת שירה. ויש להביא ראיות לכך דכתיב (תהילים ע"ט פ"א י) "יוודע בגויים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך" וכן אנו אומרים באב הרחמים "וינקום לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך" וכן אומר דוד בתהילים (ק"י ט) "כמה ימי עבדך מתי תעשה ברחמי משפטי" ומבאר ב"מצודות דוד" דדוד התפלל לפני הקב"ה להראות הנקמה בחייו טרם ימות ולא יראה בנקמה, נמצא שלא די בנקמה אלא צריכה היא הנקמה להיראות באויב, לפיכך כתיב בפסוק "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" שכעת ראו את אויביהם מתים כולם וזוהי נתינת הנקמה בגויים.

וכן הוא בשירת האבר שנאמרה בסוף מ' שנים (במדבר פ"ח פ"א י"ז) על האבר ויש לתמוה למה המתו בני ישראל משך מ' שנים הלא האבר ניתנה להם בתחילת מ' שנות המדבר? ברם השירה פותחת ב"אז ישיר ישראל את השירה הזאת על באר וגו" ופירש"י בשם המדרש דהשירה

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים- רעיונות והערות -בפרשת השבוע

בגדרי האמונה - מיוסד על פי דברי מו"ר מרן הגאון האדיר רבי משולם דוד הלוי שליט"א.

איתא בפרשה (פ' י"ד פס' ל"א) "וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויראו את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

פתח הפסוק בראיית ה' הגדולה, כלומר ראייה חושית את כל מה ה' ונוראותיו, ולבסוף מסיים הפסוק ויאמינו בה' משמע שרק הייתה להם אמונה. כידוע אמונה וידיעה הן תרתי דסתרי, ידיעה היא ידיעה ברורה ומוחשית ואין צריכים לאמונה, ואילו אמונה באה במקום שאין לידיעה כל שליטה וצריכים אז לכוח האמונה, איך עולה בקנה אחד שרק לאחר שראו עין בעין את ה' הגדולה הגיעו אז רק לדרגת האמונה שהיא פחותה מידיעה? ובמכילתא (פרשה ו') נראה דרך בזכות האמונה הגדולה שהאמינו בהש"ת זכו שרוח הקודש שרתה עליהם ומכוחה יכולים היו לומר שירה (ובלא זה אין כוח לומר שירה כזו שכולה הייתה ברוח הקודש) וז"ל "גדולה האמונה שהאמינו ישראל במי שאמר והיה העולם שבשכר שהאמינו ישראל בה' שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, שנאמר "ו"אמינו בה' ובמשה עבדו" ונאמר "אז ישיר משה ובני ישראל" נראה דעד עתה חסרה להם אמונה מוחלטת בה', הוי אומר שעוד יכולים היו לתת הסברים אחרים לכל מה שאירע שאין זה יד ה' עד שראו בפועל את יד ה'. ובהבנת הדברים, יש להביא דברי הרמב"ם במנין המצוות (מצוה א') "לידע שיש שם א-לוקה, שנאמר אנוכי ה' אלוהיך" וכן הוא ברמב"ם (ריש פ"א מיסודי התורה) "לידע שיש שם מצוי ראשון" לפי שזה צריך האדם להגיע להכרה גמורה שיש בורא עולם ולהכיר במציאותו יתברך. אולם לכאורה סתר הרמב"ם את דבריו, דבספר המצוות [שם] כתב "היא הציווי אשר ציונו בהאמת האלקות והוא שטאמין וכו'" ויש להבין מה נדרש מאתנו, ידיעה או אמונה? הלא שני הדברים סותרים זה לזה?

וביאר מרן הגר"ח הלוי ז"ע, דגדר האמונה היא למעלה מהידיעה, כי האמונה מתחילה במקום בו הידיעה מסתיימת, וביאר בנו, מרן הגר"ח הלוי ז"ע את דבריו, דכמה שיעמיק האדם וירכוש ידיעה במציאותו יתברך, מכל מקום השגתו של האדם, יהיה זה הגדול ביותר מוגבלת ויש מקום בו אין יותר את כוח ההשגה, ברם עלינו להגיע לדרגה גבוהה יותר, ובמקום בו כלתה הידיעה עלינו מעתה להאמין במציאותו יתברך בכל העניינים. והוסיף בזה מו"ר הגרמ"ד שליט"א להבהרת הענין, דהנה כתב הרמב"ם (פ"ב מיסודי התורה ה"ז) בענין השגת המלאכים "יכול הצורות האלו חיים ומכירין את הבורא ויודעים אותו דעה גדולה עד למאד, כל צורה וצורה עד מעלתה וכו', וכן כל מעלה ומעלה עד מעלה עשירית גם היא יודעת הבורא דעה שאין כח בני האדם המחוברים מגולם וצורה יכול להשיג ולידע כמותה וכו'" עיי"ש. הרי לנו שאצל אדם ישנה הגבלה גדולה מעצם טבעו שמחובר לגולם וצורה ואין ביכולתו להשיג את אמתות הבורא כראוי, הרי לנו שאין גבול להשגת הבורא גבוה מעל גבי גבוה ובוה נדרשת חובת האמונה, לדעת שיש מציאות הבורא שאין בה חקר והשגה בזה אבל חובתנו להאמין שכל מה שרק שייך במושג ידיעת הבורא עלינו להאמין בכל זה באמונה גמורה. ובעת שיגיע האדם לעולם הבא ויהיה מנותק מגולם וצורה שמעכבת בהשגה תגבר ידיעתו מאד ואז יגיע לעיון האמיתי של נהנים מזיו השכינה כל אחד לפום דרגתו וכן נאמר ברמב"ם (פ"ח מהל' תשובה הל' ב') "העולם הבא אין בו גוף וגויה אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף כמלאכי השרת וכו'".

ולפי"ז אין אדם שגופו חוצץ בעדו יכול להגיע לידי רוח הקודש שזו חלק מהשראת השכינה שלמעשה שייכת רק בעולם הבא. ברם מצינו בעוה"ז את הנביאים שהשיגו נבואה היא המדרגה הגבוהה של רוח הקודש ויש לתמוה היאך הגיעו בני תמותה לדרגה כזו? כותב הרמב"ם (פ"ז מהל' יסודי התורה ה"א) "אין הנבואה חלה אלא על חכם גדול בחכמה, דעתו פנויה תמיד למעלה קשורה תחת הכסא להבין באותן הצורות הקדושות והטהורות ומסתכל בחכמתו של הקב"ה כולה מצורה ראשונה עד טבור הארץ ויודע מהן גדלו, מיד רוח הקודש שורה עליו וכו'". נמצא לפי זה שכדי להשיג רוח נבואה ורוח הקודש צריכים להגיע לקץ ההשגה השכלית שיוכל להגיע אדם בעולם וכשיגיע על בוריו את אמתות הבורא

מעתה יוכל להשיג את אמתות הבורא. לפי"ז צריך לומר שזה שבני ישראל הצליחו כולם להגיע לדרגת הנבואה ורוח הקודש, שיוכלו לומר שירה שיוכלה להיאמר רק ברוח הקודש היה רק על ידי זה שראו את יד ה' הנוראה ומכוחה הצליחו להגיע לסוף ההשגה השכלית. וכפי שאומר המדרש "ראתה שפחה על היס מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכהן" כלומר כל אחד מישראל הגיע להשגות הכי גבוהות שיש בעולם באמתות הבורא עד שמכעת יכולים היו כבר להגיע לדרגת האמונה שמתחלת רק במקום בו כלתה יד ההשגה השכלית. וממילא מדויקים היטב דברי המכילתא שהבאנו "גדולה האמונה שהאמינו ישראל במי שאמר והיה העולם" רצו במכילתא להגדיר את עומק האמונה שהגיעה מהשגה כה גבוהה בעת שראו את ה' הגדולה עד שהגיעו לסוף ההשכלתית על ידי הראייה החושית, ומעתה הגיעו לדרגת האמונה השלימה שבאה עם קץ ההשגה החושית, בזה הגיעו לדרגת נבואה לפיכך זכו כולם (אפילו השפחה שיכלה להצביע ולומר "זה קל"י" כמו במוחש כי באותה שעה השיגה יותר מהמראה שראה יחזקאל בן בוזי הכהן) שתשרה עליהם רוח הקודש עד שיכלו לומר כזו שירה שראויה להיאמר בהשגה של נבואה ודו"ק היטב.

אימתי נאמרה השירה על היס לפני הנס או לאחריו?

"וירא ישראל את ה' הגדולה אשר עשה ה' במצרים ויראו את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים".

בהתבוננות פשוטה בדברי הפסוק נאמרה השירה רק לאחר שבני ישראל ראו את הישועה הגדולה שעשה עמם הבורא ואז הגיעו לדרגת ההשגה הגדולה כפי שנתבאר לעיל ועל ידי זה שרתה עליהם רוח הקודש ויכלו לומר שירה. וכן נראה לומר, דכבר מוטו משמיה דמרן הגר"ח הלוי זצוק"ל דאי אפשר לומר שירה רק לאחר שהנס התרחש אבל קודם לכן אפילו אם מובטחים שיעשה הנס עדיין אי אפשר לומר שירה (ובפשטות מהיכי תייתי להודות לפני שקרה הנס דמאן יאמר שיתרחש הנס והרי תמיד יש לחוש שמא יחטאו ולא יהיו ראויים לנס ואפילו יקב אבינו שהובטח על ידי הבורא שיחזירנו לבית אביו בשלום חשש שמא לבסוף יחטא וימסר לידי עשו) והביא ר' חיים ראה לדבריו מהפסוק "ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשירה לה' כי גמל עלי" דהיינו בחסדך אני בטוח בעוה"ז כי תושעני, לפיכך כבר מעתה יגל לבי כאילו כבר נושעתי, ברם "אשירה לה'" כלומר לשיר ולהודות לה' מתי? כי גמל עלי לאחר שיגמול לי את החסד, אבל קודם לכן, לשמוח צריכים כי בוטחים אנו בקב"ה, אבל אין מקום לשירה שבאה רק לאחר שכבר הנס מתחולל ודו"ק.

ברם משנעין בדברי המכילתא (בשלח פרשה ב') על הפסוק ה' ילחם לכם ואתם תחרישון "יאמרו ישראל למשה, מה עלינו לעשות? אמר להם, אתם תהיו מפארים ומרוממים ונותנין שיר ושבת וגדולה ותפארת למי שהמלחמות שלו וכו', באותה שעה פתחו ישראל פיהן ואמרו שירה, אשירה לה' כי גאה גאה וכו'" הרי שהשירה נאמרה על ידי ישראל עוד קודם שראו את ניסי קריעת ים סוף בפועל ומה שאמרו "סוס ורכבו רמה בים" בלשון עבר נאמר בשל זה שאמרו הכל ברוח הקודש במדרגת הנבואה, ברם דברי המכילתא לכאורה סותרים את דברי מרן הגר"ח וצ"ב בזה.

ומרן הגר"ח הלוי ז"ע תירץ לבנו הגאון הגדול רבי מאיר הלוי זצוק"ל דאם ישנה נבואה על נס נחשב הדבר כאילו התחולל הנס ולפיכך כאשר משה רבינו אומר לעם ישראל בנבואה "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" הרי זה כאילו כבר התרחש הנס, לפיכך ניתן לומר שירה על הנס אפילו אם עדיין לא התחולל הנס. וראה לדבר הביא מרן ז"ע מהפסוקים בדברי הימים (ב' פ' כ' י"ד) "ויחזיאל בן זכריהו בן בניה בן יעאל בן מתניה הלוי מן בני אסף הייתה עליו רוח ה' בתוך הקהל ויאמר הקשיבו כל יהודה וישבי ירושלים והמלך יהושפט, כה אמר ה' לכם אתם אל תיראו ואל תחתו מפני ההמון הרב הזה, כי לא לכם המלחמה כי לאלוהים, מחר רדו עליהם, הנם עולים במעלה הצץ ומצאתם אתם בסוף הנחל על פני מדבר ירוזאל, לא לכם להילחם, בזאת התייצבו עמזו וראו את ישועת ה' עמכם יהודה וירושלים, אל תיראו ואל תחתו, מחר צאו לפניכם וה' עמכם, וכתוב (בפס' י"ט כ"א) ויקומו הלויים מן בני

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים- רעיונות והערות-בפרשת השבוע

מ"ח א': "בתורה ובנביאים ובכתובים מציון דהדא פיתא מזוניתא דליבא בתורה מנין ואקחה פת לחם וסעדו לבכם בנביאים סעד לך פת לחם, בכתובים ולחם לבב אמש יסעד", הרי דכל דבר הסועד את הלב נקרא לחם).

אך לפ"ז צריך להבין את תירוץ הגמ' "דלא קבעי אינשי סעודתיהו עליה", דלכא' מה בכך הא מ"מ על אכילת לחם כתוב בתורה ואכלת ושבעת וברכת, והרי אכל ושבע, וצ"ל דמסקנת הגמ' היא דגם דבר המשביע לא הו"ל לחם אלא אם כן קובעים האנשים סעודה עליו.

ובתשובות רבינו אברהם בן הרמב"ם סי' ט"ז (יש דפוסים שהוא סי' פ"ד) כתבו לו חכמי תימן שאצלם חב העם אוכלים רק חזרה ודחון ולא חיטה ומברכים לאחריהם בהמ"ז, והשיב להם בה"ל: "השאלה השלישית התבוננו במה שהזכרתם בענין הדראה והדחון ושהם מאכל חב בני ארצכם ואין אוכלים חטה אלא מעוטם ושנתפשט המנהג אצלם, כמו שאמרתם, משום כך שאתם מברכים עליהם בסוף ברכה, וזה תמוה לא כרבן גמליאל ולא נחמכים, כי כן לשון בריתא ברוהה בגמרא ברכות כל שאינו לא משבעת המינין ולא ממין דגן כגון פת אורז ופת דחון רבן גמליאל אומר ברכה אחת מעין שלש וחכמים אומרים ולבסוף ולא כלום. וברור מן התלמוד שההלכה בפת דחון בתחילה שהכל ולבסוף ברא נפשות רבות, כפי שנאמר שם בגמרא ברכות וכך פסק רבינו יצחק בעל ההלכות ז"ל, ואין מה שהזכרתם שמאל חב הישובים בזה טענה, כי דוקא בשביל הטעם הזה הפליג רבן גמליאל ואמר שיברך על פת דחון הוא דק בערבית ברכה אחת מעין שלש, כלומר מפני שהרבה אנשים היו נוהגים לאלוהי זה, שלא כאפונים והפולים ושאר הקטניות, ועל כן לא הצריך ברכה אחת מעין שלש בלחם פולים או זולתו, ואעפ"כ אין אנו הולכים אחריו, כי יחיד ורבים הלכה כרבים, ומה שהזכיר הטעון שברכת הון משה ע"ה תקנה בשעה שירד המן שהיה לחם שלהם אז, הרי יפה טען ומורה זה על זכות מח ובינה מעולה, אלא שיש לומר בזה שתי תשובות, הראשונה שאז כל ישראל היו מאספים במקום אחד והמן היה לחם שלהם, ובני תימן אינם כל ישראל ולא רבם, ואין למדים אלא ממאל חב ישראל, והתשובה השניה והיא המדויקה, שאין אנו מברכים ברכת המזון מפני שלפי הקבלה משה ע"ה תקן הון בשעה שירד המן, אלא מפני שאנו מקיימים המצוה המפורשת בפסוק ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך, והרמז בפסוק זה אינו אלא לתבואת ארץ ישראל שהיא שני מיני חטים ושלושה מיני שעורים, כמו שבאר ז"ל בקבלה ומסייע לקבלתם הכתוב ארץ חטה ושעורה".

ומבאר בדבריו שני טעמים שהדחון אינו לחם לבני תימן, והטעם הראשון הוא, שלחם הוא דוקא דבר שחב ישראל קובעים עליו, ונראה דהמקור לטעם זה הוא בסוגיא הנ"ל, דלמסקנת הגמ' רק דבר שדרך חב ישראל לקבוע עליו סעודה מיקרי לחם, וכל"ל.

וטעמו השני של ר' אברהם בן הרמב"ם הוא, שבבהמ"ז כתיב וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה, ולכן לא מברכים אותה על כל לחם אלא דוקא על לחם העשוי מה' מיני דגן שהם תבואת א"י (שכל מה' מיני דגן הם מיני חטה ושעורה שהם מהפירות שנתבחה בהם א"י), אכן לכא' טעם זה צ"ע, דהא לר' עקיבא גם על קלח של כחב מברכין ג' ברכות, ואפשר דס"ל דגם ר"ע מודה דמדאורייתא בהמ"ז היא רק על תבואת א"י (או על כל פירות א"י כרשב"ג), אך ס"ל דמדברגן י"ל בהמ"ז על כל דבר המשביע, ועוד אפשר דס"ל דבזה גופא פליגי ר"ע ורבנן, דלרבנן מברכין רק על לחם מתבואת א"י ולר"ע על כל לחם בעולם, וס"ל דכל דבר המשביע נקרא לחם אפי' אין דרך לקבוע עליו סעודה, ואנן קיי"ל כרבנן דמברכים רק על לחם מתבואת א"י.

ואין להקשות איך בירכו בהמ"ז על המן הא לא היה מתבואת א"י, דהברכה שלהם לא היתה משום הכתוב ואכלת ושבעת וברכת אלא משום תקנת משה רבינו שתיקן להם את ברכת הון, וברכה זו באמת היתה רק על המזון ולא על הארץ.

הקהתנים ומן בני הקרחים לחלל לה' אלוקי ישראל בקול גדול למעלה. וישכימו בבקר ויצאו למדבר תקוע ובצאתם עמד יחושפט ויאמר שמעוני יהודה ויושב ירושלים האמינו בה' אלוקיכם ותאמנו, האמינו בנביאי והצלחנו, ויועץ אל העם ויעמד משוררים לה' ומהללים להדרת קודש בצאתם לפני החלוץ ואומרים הוודו לה' כי לעולם חסדו'. מבואר מכל הפסוקים הנ"ל שבני ישראל כבר אמרו שירה והודאה להקב"ה עוד לפני שהמלחמה החלה, משום שהייתה להם נבואה ברורה שיצליחו במלחמה ותהיה תשועה גדולה, לפיכך ניתן להודות לה' עוד בטרם אירע הנס. (והטעם לכאורה פשוט, כי הרי כל נבואה שניתנה לטובה ונאמרה כבר על ידי הנביא לעם ישראל לא תשוב ריקם, לפיכך ניתן מעתה לשבח להקב"ה כאילו כבר התרחש הנס, משא"כ אם לא הייתה הבטחה של נביא גם אם יהיה ברור להם כשמשו בצהרים שיצליחו במלחמה מכל מקום כל עוד לא אירע הנס אין להודות, כי מעולם אין לדעת אם אכן תהיה הישועה, שהרי תמיד יש לחוש שמא יחטאו והישועה כבר לא תהיה על כן לא שייך לומר שירה עד שהנס יארע בפועל).

[בהגדה של פסח "מבית הלוי" ישנה נוסחא שונה, דהגאון רבי מאיר הלוי זצוק"ל הקשה למרן הגרי"ז על הגרי"ח ממה שנאמר בפסוקים הנ"ל במלחמת יחושפט שהודו להקב"ה בעת שבמשך להם הנביא שהקב"ה יעשה להם ישועה לא המתנינו עד שיראו את הניצחון בפועל הרי דאומרים שירה על הנס עוד קודם שאירע הנס? ומרן זי"ע תירץ לו על זה דדברי מרן הגרי"ח אינן אמורים רק כלפי מי שבטוח בקב"ה באמת ובתמים ובטוח שיעשה לו הקב"ה נס (כדוד המלך שהיה לו ביטחון גמור בקב"ה) כפי שנאמר בפסוק "ואני בחסדך בטחתי על זה אומר הפסוק שרק יגל לבי בישועתך שזה די שתהיה לו שמחה עצומה בשל זה, אבל אשירה לה' חובת השירה תהיה רק כי גמל עלי בפועל. אבל היכא שההבטחה היא על ידי נביא שהי' יעשה לו נס כפי שהיה אצל יחושפט בזה אפשר לומר שירה כבר כעת עוד בטרם אירע הנס, תדע לך משירת הים שאמרו ישראל את השירה על הים על סמך הבטחת משה רבינו כיון שהייתה זו הבטחה בדרך נבואה ודו"ק היטב].

בענין ברכת הון על המן ובגדר "לחם" לענין ברכת המזון (מהגאון

רבי דוד אריה הילדסהיים מח"ס ויברך דוד)

הנה קיי"ל דהקובע סעודה על כזית פת העשויה מחמשה מיני דגן צריך לברך אחריה ברכת המזון, אך אם אוכל מאכלים אחרים אפילו אם משביעים אותו מאוד לא מברך אחריהם בהמ"ז, ויש לחקור האם היא גזה"כ שחיוב בהמ"ז הוא רק על פת מה' מיני דגן, או שהוא משום שהלחם הוא עיקר מזונם של האדם ורק עליו קובעים סעודה, אך אם היו קובעים סעודה על דבר אחר אה"נ דהיה צריך לברך גם עליו בהמ"ז, ונפק"מ לארצות שלא אוכלים שם לחם כלל אלא רק אורז ודחון דגים פירות וכדו', האם שם יברכו על דברים אלו בהמ"ז, וכן נפק"מ בחולים שאינם יכולים לאכול לחם וכל מזונם מדברים אחרים.

ולפום ריהטא יש כעין ראייה לנידון זה ממה שמצינו בפרשה שהמן נקרא "לחם מן השמים" הרי שלא רק פת מדגן נקראת לחם אלא כל דבר שהוא עיקר המזון, וגם בברכות מ"ח ע"א אמר' "משה תקן לישראל ברכת הון בשעה שירד להם מן" הרי לכא' דשייך בהמ"ז גם על דבר שאינו פת מדגן. והנה מבואר בברכות ל"ה ע"ב דחמרא מסעד סעיד, ואמר' עלה: "אי הכי נברך עליה שלש ברכות, לא קבעי אינשי סעודתיהו עליה", והקשה הנחלת דוד דהא במשנה שם מ"ד ע"א מבואר דלרשב"ג מברכים ג' ברכות על שבעת המינים ולרבנן ברכה אחת מעין ג', ואמר' בגמ' שם "מ"ט דר"ג דכתיב ארץ חטה ושעורה וגו' וכתיב ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם וגו' וכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, ורבנן ארץ הפסיק הענין", הרי דלרבנן ואכלת ושבעת וברכת קאי רק על לחם, וא"כ מאי ס"ד דנברך בהמ"ז על יין, ותירץ הנחלת דוד: "וצ"ל דסברת הגמ' היא דכל מאי דסעיד הוא נכלל בכלל לחם, דנימא דאף דהכתב מיעט דלא לברך רק על הלחם היינו הכוונה אכל מה דסעיד", וכ"כ בספר ראשון לציון לרבינו חיים בן עטר כאן "דלחם דאמר רחמנא לאו פת לבד הוא אלא כל מידי דדיין וסעיד", (ואפשר דטעם הדבר הוא משום מה שאמרו בב"ר

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים- רעיונות והערות -בפרשת השבוע

היו מן התורה כי אם מדרבן, דגמר לחם לחם מחלה ומפסח דאין קרוי לחם כי אם האפוי בתנור ובמים... אלא מדרבן הוא דחייב'.

ולכאול' לשיטתם הדרא לדוכתה קו' הנחלת דוד היכי מקשיין דנברך ג' ברכות על יין הא היין אינו לחם כלל, שאין בו לשה ואפיה ואינו בא לידי חימוץ, ובחזו"א או"ח סי' ל"ד תי' דקושיית הגמ' היא שמ"מ היה ראוי שרבת יתקנו עליו ג' ברכות, אך לכאול' ביראים הנ"ל לא משמע כן, ואכמ"ל.

ולכאול' בברכות ל"ז ע"ב מפורש כשיטת היראים והפמ"ג, דאמר' התם "הכוס את האורח מברך עליו בורא פרי האדמה, טחנו אפוא ובשלו אף על פי שהפחוסות קיימות בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף מברך עליו ברכה אחת מעין שלש, מני' אילימא רבי יוחנן בן נורי היא דאמר אורח מין דגן הוא המוציא לחם מן הארץ ושלש ברכות בעי ברוכי", ולכאול' מפורש כאן להדיא כדברי היראים והפמ"ג שכל דבר הבא לידי חימוץ קרוי לחם, ולכן לריב"נ דאורח מין דגן ובא לידי חימוץ הוי לחם ובעי בהמ"ז,

אך לדברי ר"א בן הרמב"ם צ"ע טובא אמאי פשיטא לן דאם אורח מין דגן צריך בהמ"ז לאחריו, ולפי טעמו הראשון אפשר לומר דגם אורח הוא דבר שרוב ישראל קובעים עליו סעודה, אכן על טעמו השני לכאול' קשה טובא, דהא אורח אינו תבואת א", שהרי אינו משבעת המינים, ואולי י"ל דר' יוחנן בן נורי ס"ל דאורח הוא ג"כ מין חטה או מין שעורה, ואף דאין גדל בא"י מ"מ מסתמא יש גם כמה זני חטה שלא גדלים בא"י, ומ"מ יש להם דין לחם לכל דבר.

וע"ע בפנ"י פסחים ל"ה ע"ב שכתב דאין יוצאין יד"ח מצה אלא בחטה ושעורה, משום דבקרא לא אשכחן דאיקר לחם אלא חטין ושערין בלבד מקרא דארץ חטה ושעורה וכתב בתרה לחם, ע"ש, ולשיטתו ג"כ קשה קו' הנחל"ד הנ"ל, וצ"ל כמשנ"ת.

ולפי דברי ר"א בן הרמב"ם נמצא שאם כל ישראל היו קובעין את סעודתם על יין או על תמרם [שגם הם משיעיים כמבואר בברכות י"ב ע"א ובכמה דוכתין] באמת היה להם שם לחם והיה אפשר לברך עליהם המוציא ובהמ"ז, שהרי גם הם מפירות א"י וגם עליהם שייך הכתוב "ואכלת ושבעת וברכת וגו' על הארץ הטובה אשר נתן לך".

אמנם בספר יראים סי' רנ"ג כתב דלחם לענין בהמ"ז הוא דוקא לחם אפוי העשוי מדבר הבא לידי חימוץ, וז"ל: "ברכת המזון. צוה היוצר האוכל לחם צריך שיברך ג' ברכות לאחריו... כתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וכתב עליה ואכלת ושבעת וברכת, לחם כל דבר הבא לידי חימוץ קרוי לחם, וכל דבר מקרא לחם העושה מדבר הבא לידי חימוץ, וכדתיבא לענין חלה בפ' שלח לך... נאמר כאן לחם ונאמר במצות לחם עוני מה להלן ה' מינים וכו', והתם תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני דברים הבאים לידי חימוץ אדם יוצא בהן ידי חובתו כגון חטין ושערין וכוסמין שבולת שועל ושיפון ... וכאשר למדנו לחם דחלה מלחם הארץ כך נלמוד לחם ברכת המזון מלחם דחמץ, וכל מה שפירשנו לענין חלה שאינו מקרא לחם שהלישה והאפיה גורמין להקרא [לחם] ה"ה לענין ברכת המזון".

וראיתי מדייקים כדבריו מדברי התוס' פסחים ל"ו ע"ב ד"ה אוציא, שכתבו "דאם לחם בעינן דממעטינן לעיל אורח ודוחן", הרי להדיא דאורח ודוחן אינם לחם כלל, ואף דאימנעו ר'ק משום שאינם באים לידי חימוץ, פירשו התוס' דמשום הכי אינם בכלל לחם, וכמ"ש היראים.

וכדברי היראים ממש כתב גם הפמ"ג בפתיחה לשער התערבות, וז"ל: "מה דאיתא בשו"ע או"ח סימן קס"ח [ס"ו] פת הבאה בכיסנין דאי קבע סעודתיה מברך ברכת המזון... ובפת הנילוש בדבש ומי פירות יראה דלא

~~~~~

נחשבה" - הגאון רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א

לוח עליו - ואני פורע.

כבר נתבאר לעיל שכל המכות היו בהם ניסיונות לעם ישראל, וכמו כן גם בקריעת ים סוף, כמבואר ברבינו בחיי, שלא נקרע הים בידו לעשות להם בתוכו שביל ארוך מתחילתו לסופו אלא מועט מועט, כי הים היה נם מפניו, ומדי עברם היו רואים הים לעיניהם, וכן אמר דוד עליו השלום, הים ראה ויגם, וכמו כן ירדת הגזן לא ירד להם בידו לחדש אחד או לשני חדשים אלא דבר יום ביומו, ולמה הוצרך לעשות כן, כדי לדרגיל טבעם במדרגת הבטחון, ושידו עיניהם תלויים בכל יום לאביהן שבשמים, וכדי להבהין את לבם לראות אם יתדררו אחר מודותיו של הקב"ה, עכ"ד הרבינו בחיי.

תמציתו למדוק יסוד גדול, שכל ענייני החיים הנה ניסיונות, ויש להם מטרה, לבחון האדם, אם לבו לשמים, וכמה הדברים החשובים לנו ללמוד דרכי השם, וכן כתוב בפרשה למען אנחנו הילך בתורתו אם לא.

אמנם כפי שנתבאר לעיל, גם הנסיון מעורב בו עונג, וכמו בשבת שיש עניין של לוח עליו ואני פורע, ולכאורה מדוע הקב"ה אומר לוח עליו הלא הקב"ה יש לו הכל, ויכול ליתן גם קודם לכן, אמנם הוא ענין הנסיון, ולוח עליו, הוא הנסיון, ואח"כ ישנה התוצאה של, ואני פורע.

וכך היא המדה בכל דיו האדם, תמיד הקב"ה אומר, לוח, ואני פורע, לעבור קשיים ולקבל פירות בעולם הזה, וגם אצל יוסף הצדיק שבזכותו נקרע הים, היה צריך לעמוד בנסיון כדי לקבל השכר שקיבל, והי קודם לכן נאלץ לנוס החוצה, כדי לקבל השכר של מושל על כל מצרים וים סוף נקרע בזכותו.

וכל אחד מואתנו עובר תקופות בחיים, של לוח עליו, ותקופות של אני פורע, ולפעמים זה בא בידו, אבל האדם יכול להיות סמוך ובטוח בהקב"ה וידע נאמנה שהוא מקבל הטיפול הטוב ביותר, מאת ה' מן השמים.

וזהו, עשה, וסוף הכבוד לבא, דהיינו שצריך תמיד עמידה בניסיון, ואז יש מוצב של סוף הכבוד לבא, ואם עם ישראל לא היה עומד בנסיון לא היו זוכים לקריעת ים סוף, וזה מה שצריך ללמוד בחיים, להיות מוכנים לעמוד בניסיונות, ויהי' שנוכח לעמוד בנסיונות החיים ולנצח המלחמה מן הצדדים.

והוא העניין של ההליכה במדבר, נחש שרף ועקרב, וצמאון אשר אין שם מים. והיינו שעם ישראל היו צריכים לעמוד בנסיון, ורק כך להגיע אל הארץ המובטחת. ואמרו שלוש מתנות טובות ניתנו לישראל וכולם לא ניתנו אלא ע"י יסורים, תורה וארץ ישראל ועולם הבא. והכל מאותה הנתנה של לוח, ואני פורע, והנה כמה מאשר היה האדם שיש לו כרטיס אשראי מסוג זה, וכו' גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אלויו כה' אלוקינו בכל קראינו אלויו.

~~~~~

פרק ס"ב-מורה הדרך.

"אמר הקב"ה"

אחד מהנדבכים הנפלאים שקמו בקהילת בני התורה של אשדוד הוא "מכון סדר טהרות" אחד מגדולי תלמידי החכמים של אשדוד, אבך תלמיד חכם מופלג צנוע ומעלה, נטל על עצמו את אחד החלקים הנעלמים של הש"ס "סדר טהרות" שהפך להיות "חלק הסוד של הנגלה" כמעט אין מי

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים- רעיונות והערות -בפרשת השבוע

שילמד את סדר טהרות בעיון כיתר הסדדים, לפיכך נפלו בו טעויות רבות והבנתו הפכה להיות קשה ומסורבלת אף לגדולי הלמדנים, בודדים היו אלו שלמדו את מסכתות כלים ואהלות כדבעי (הרב זצ"ל היה מהבודדים שלמד מאות פעמים את כל סדר טהרות עם כל ר"ש ור"מ, עד שהכך נדה היה בלה מרוב יושן וכמעט אי אפשר היה לכרכו מחדש).

ברם בדור עמי זה, קם אחד מגדולי תלמידי החכמים של אשדוד שראה את כל עולמו בסדר טהרות, עד שכל הגמ' אצלו: כלים אהלות נגעים פרה עוקצין מכשירין וכו'. מקטנתו אהב ללמוד את כל הסוגיות שנוגעות לענייני טהרות בהנאה מרובה ולא הביין מה הקושי בהן (פעם אמר לכותב השורות ג' שאינו יכול למצוא געשמאק בשום דבר, אם לא מוצא לזה קשר ישיר לטהרות, עד שאחד אמר לו שיש לו באג טהרות).

עשרות שנים ישב הלה על סדר טהרות, תחילה לבדו משהוא ממלא קלסרים שיצרו "מעין ש"ס" על סדר טהרות. לאחר מיכן החליט לעשות זאת בצורה יותר יסודית ומסודרת, הוא נטל עמו מספר אברכים תלמידי חכמים שיעזרו לו בפרויקט הענק, חפץ ה' עלה ביזו, משמנים הערו עליו סייעתא דשמיא מופלאה, עד שזכה להוציא שמונה כרכים מאחת עשרה מסכתות, מלאים מזן אל זן, מכל מה שרק שייך לסדר טהרות, הוא בלל את כל הבבלי עם כל הברייתות והתוספתא, עם כל הראשונים והאחרונים ותיקן את כל הטעויות הקשות שהיו נחלת סדר טהרות שנפלו בשל מיעוט העיסוק בה (בתכניתו להוציא מהדורה שניה עם תיקונים שינויים והוספות).

הרב זצ"ל תמך בחום במפעל ענק זה והיה מעורב בשאלות שונות ביצירה זאת, אחת מהן היה פירוש המשניות לרמב"ם, שתורגם בזמן הראשונים ע"י מתרגמים שונים שתרגמו כל סדר בנפרד, דא עקא שב'סדר טהרות' לא נודע שם המחבר, התרגום הוא היה גרוע מכל בחינה [כנראה לכל לומד] במשך הדורות נוצרו בעיות שונות בהבנת הכתוב. בהמלצת הרב זצ"ל נרמזו אנשי המכון לתרגם את הרמב"ם מחדש ע"י איש האשכולות הרב אליעזר שפר שליט"א שלקח על עצמו לתרגם את הרמב"ם בלשון רבותינו הצרפתים, יזמה נוספת נעשתה על ידי המכון, אף הוא היה רעיון נשגב של רבינו זצ"ל להביא את היד החזקה צמוד לפירוש המשנה, כאשר הנאמר ביד החזקה הוא שונה מהפירוש. כמו כן נעשו הגהות להבהרות ותיקונים בדברי הר"ש והרמב"ם.

אחת מבקשותיו של הרב זצ"ל הייתה, לא לשנות את לשון הרמב"ם במטבעות המיוחדות שלו, כמו "אמר הקב"ה" מילים אלו חזרות ביראת שמים רבה, על כן חייבים לאומרים כלשונם ממש. כל אימת שהיה הרב זצ"ל חוזר אחרי לשון הרמב"ם הנ"ל זרח מאושר רב.

כשהחלו לתרגם את הרמב"ם, היו יוצאים ונכנסים אל הרב בתדירות, לפשוט כל ספק שנפל בעת התרגום. בעת שישבו אצלו, היה אומר להם את לשון הרמב"ם בעל פה, בלי לחסר אפילו אות אחת, עם כל השיבושים הנוראים שנפלו בהם. לאחר מיכן, היה מעלה על קד נמיהות רבות שנפלו עקב ההעתקות המוטעות ותוך כדי מורה להם איך לנסחו מחדש, כל זה בלי להסתכל בספר, כביכול הכל מונח למראה עיניו והוא קוראו מתוך הכתב. לא הייתה אפילו פעם אחת שטעה בלשון, הוא היה אומר אותו עם כל הטעויות, מקשה מתקן, עד שלשון הרמב"ם יושב על נכון.

מי שלא מוכן להיות מהמתחילים, עליו נאמר, חיסרון לא יוכל להימנות!

עד כמה רחוקה ראיית התורה, לראייה ה'בעל-בתית' נוסחו אברכים בני תורה לראות, מתוך דברי הרב באחד משיעוריו ההלכתיים.

לא אחת, בטוחים בני תורה חזרי השקפה הלכתית חזקה, כי המושכל ראשון שלהם הוא תורה ממש. יש להם את השכל הישר ואת הגישה הנכונה, איך להסתכל על כל נושא רגיש, במשקפיים תורניים, שהרי כל קר הרבה שנים ספונים הם בהיכלי התורה, זה מביאים עד ש"דעת תורה אמיתית" תידיק בם.

האם אמת בדבר? הבה נבדוק, כל אימת שנפתח איזה מוסד תורני חדש (באיזה מקום שלא יהיה) ומגיעה השאלה הידועה לפתחם: האם לשלוח לשם את בניהם יקריהם או לשלוח למקומות יותר מוסרים, ידעים הם להסביר בק"ן טעמים מוצקים, כי אין כמקום עם ניסיון. אסור חלילה להיות שפני ניסיון, זה לא "מותרות" לשחק על גב הילדים, הלך, מקום שעוד לא הנפיק קד וקד שנות ניסיון, אינו בא בחשבון.

והנה באחד השיעורים מפתיע הרב את קהל שומעיו, עם מבט שלא חשבו עליו כלל.

הרב צידד דווקא להיות מ'שפני הניסיון' ברור שצריך לדעת את הקו היטב ואין הכל בכלל, אבל ברמת העיקרון, אמרו לנו חז"ל במסכת חגיגה, כשבאו להגדיר את המושג "וחיסרון לא יוכל להימנות" איזהו? זה שנמנו חבריו לדבר מצוה ולא נמנה עמם.

רבינו פונה אל קהל שומעיו בשאלה קשה מאוד: מה בעצם חידשו לנו חז"ל בזה, הלא פשוט שמי שאינו עושה מצוה אין לו חלק בה, איזו ס"ד יש לגמ' שאחד שלא עושה מצוה יהיה לו חלק עם אלו שעושים מצוה?

הרב נותן לציבור לתת את הדעת לשאלה, רק לאחר שחלחלה בתודעתם הוא ממשיך.

"אין כל ספק כי לא מדובר באחד שאין לו כל מחשבה להצטרף למצוה, על זה מיותר לדבר, הכוונה באמת, לכל אלה שנרתעים להיות המובילים, הם בעצם מעוניינים, אבל מעדיפים שמישהו אחר יהיה "שפני הניסיון" עליו ילמדו לדעת, אם המקום ראוי עבורם. אם יראו כי אכן המקום או המעשה מצדיק את קיומו, יתנו את ידם. על קד אומר הפסוק: אם אתה חושב שיש לך יד ושייכות למצווה הזאת, אתה טועה. כיוון שלא היית מוכן לעשות את הניסיון על עצמך, להיות מאלו שפותחים במצווה, להיות מאלו המתחילים במצווה עם כל רמת הקושי, אלא ללכת על בטוח' לפיכך...אין קד כל שייכות לעושי המצווה, גם לאחר שהצטרפת לזה.

אני רוצה לתת שמוע'ס.

אחד הכוללים החשובים באשדוד הוקם בהשראת הרב זצ"ל שתמך עחד ופיקח על כל הנעשה באופן אישי. מגמת הכולל הייתה ללמוד ש"ס בעיון, כל המסכתות הקשות ביותר ילמדו בכולל בעיון גדול עם רמת הספק תואמת.

אל הכולל התקבצו טובי האברכים, כל אחד מהם למדן רציני ושקדן גדול. ניהול הכולל הוטל על אבן תלמיד מופלג ביותר שידידו רב לו בסוגיות הש"ס וכבר העמיד תלמידים רבים. רמת הכולל העידה שאכן הכולל מיישם את תפקידו, ראש הכולל היה מדווח לרב על כל צעד ושעל ולרב הייתה נחת אמיתית מהנעשה בסלל, הוא ראה בו "כלי מחזיק ברכה מרובה" שמלבד עלייתו יגרום גם למתח לימחי בין הכוללים השונים ונמצאו כל הכוללים נשכרים.

"מלאכת מחשבת"

דיון בעומק בנושאים עיוניים- רעיונות והערות -בפרשת השבוע

עוברות להן שנים אחדות בהן האברכים שקועים ראשם ורובם בסדר "מזיקין" הריתחא דאורייתא הייתה מיוחדת במינה, אך לפתע חלה סוג עייפות מסוימת, היו מבין האברכים שרצו בעקבות זאת לגוון מעט בין המסכתות, רעיון מהפכני נזרק בין קירות הכולל ללמוד את מסכת ברכות, לימוד שונה לחלוטין ממה שלמדו עתה, זה יחזור ל"חדש ימינו כקדם" נטענה הטענה. כשהיו שטענו כנגדם שזה יחליש את עומק העיון השיבו המצדדים כי הלכות ברכות סבוכות לא פחות, יש בתוכן הלכות קשות ביותר ועל הלכות אלו נאמר שמתוכן ניכר אם תלמיד חכם הוא אם לאו. אודרבה זה יגביר את המתח והעניין, כאשר יכנסו לתחומים הלכתיים שגדולי מורי ההוראה לנו בהם זה לא רק שלא יוריד את הרמה של הכולל אלא עוד יתן את התנופה לקראת הכניסה לסדר נשים.

ראש הכולל שמע את ההצעות השונות ולבו חלוק בדבר, הוא ידע היטב כי בעת שמייסדי הכולל ישבו ודנו בהקמת הכולל שירטטו מגמה שונה לחלוטין ממה שכעת מתכננים האברכים, אך מאידך אי אפשר להתעלם מטענת האברכים שלימוד שונה ירענן אותם ויחזיר אותם לחלם של השטייגן, אמנם לא הייתה לו כל כוונה לעשות שינוי בתכנית הלימודים בלי להתייעץ עם הרב, אך עם זאת רצה לדעת את הלך הרוחות כדי למסור פרטים מדויקים לרב, סקר פנימי שערך גילה שרבים מבין האברכים דעתם נוטה לערוך שינוי מסוים בחומר הלימודי.

בעת שהרב הגיע לעיר נכנס ראש הכולל כדי להתייעץ עמו בעניין. כשנכנס לחדר ישב הרב כולו בעומק העיון בגמרא שפתוחה לפניו, כשהרים הרב את ראשו לראג קט מתוך הגמרא ראה את ראש הכולל יושב מולו ושאלו למטרת העניין, ראש הכולל מסר לו את כל הפרטים ושאל את חוות דעתו. הרב התעניין האם הרצון ללמוד את מסכת ברכות נובע מרצון ללמוד עוד חלק של התורה בעיון, או שזה נובע מהרצון לגוון את הלימוד והמחשבה היא בעצם להקל מעומס הלימוד, ראש הכולל מסר לו את כל הפרטים והרב ישב ושקל את הפרטים בעומק העניין, מתוך המשא ומתן הבין הרב שיש כאן חשש כלשהו לנטייה לכיוון של לימוד שטחי יותר, פני הרב הרצינו ביותר, הוא אמר לראש הכולל שאם ק"ש להתירע על הדבר, חובה כעת להבהיר ולרענן את מטרת הכולל. ראש הכולל הרהר היטב בדבר ואמר לאחר מיכן לרב זצ"ל כי עדיף שהרב גופא יאמר את הדברים, ק"ש ישמעו הדברים מכלי ראשון, הם ישמעו דעת תורה צרופה ותהיה לדברים השפעה רבה יותר לאורך זמן רב.

ניאות הרב לדבריו, הוא הבטיח כי בפעם הבאה שייגיע לעיר יכנס לכולל ויאמר את דעתו. ואכן בפעם הבאה שהגיע הרב לעיר נכנס לכולל עלה לבמה ואמר בבהירות רבה.

"רבותי! לא הקמנו כולל כדי שיהיה באשדוד עוד איזה כולל, אין לנו צורך בכך, חיינו אצל גדולי ישראל בחור הקודם, בעינינו ראינו את גדולי ישראל שהמיתו עצמם באוהלה של תורה... ואם בדור הבא לא יהיו גדולים כאלו, הדור לא יוכל להתקיים עוד.

הקמנו כולל... כדי להקים גדולים.

ללמוד מסכת ברכות אפשר ביום שישי לאחר המקווה. פה נלמד בעזה"ת מסכתות עירובין יבמות זבחים חולין וכו'.

הוא סיים את דבריו וירד מהבימה, המילים הבהירות נשמעו לאברכים היטב, ההד לך היה עצום, באותו רגע הבינו האברכים שישנם מושגים רחבים ועמוקים בהרבה ואי אפשר לגדול בתורה בלי שאיפות. ומה הן באמת "שאיפות" לימוד שאין לו הפסקה, מגבלות של זמן ועייפות.

המסר לחלל עמוק בעצמות יותר מאלף שמועלים אחרים.

עומד לימין דל.

מקרה מצער אירע באשדוד, בני הקהילה הצעירה נתנו אמון רב באחד העסקנים, אדם נמרץ ופקח שידע לגלגל כספים רבים, לא עובר זמן רב ומאות אלפי דולרים הופקדו בידי. כיון שהובטחו רווחים נאים לאלו שהניחו בידי סכומים גדולים, התפתו רבים לעשות את שטות חייהם, הם מכרו את דירותיהם והפקידו בידי את הכסף תמורת איזה "היתר עסקה".

תקופה מסוימת התנהל הכל בצורה שהניחה דעת, מצב זה הביא רבים לחשוב שהם כבר מסוחרים לחזור. אלא שלפתע הסתבך אותו יהודי בעסקאות סבוכות ופשט את רגלו, ברגע אחד הומט אסון כלכלי כבד על עשרות משפחות, היו שהגיעו לידי עוני מחפיר, הקהילה הצעירה נכנסה למשבר.

כשנודע לרב לא היסט לראג, הוא נכנס תיכף לעובי הקורה וכקברניט בעל שיעור קומה ארגן צוות נאמנים שיפקח על גביית וחלוקת הכספים, לפי טבלת הסדדים מיוחדת שקבע על פי דיני התורה.

ימים ולילות הקדיש עבור בני הקהילה, הוא לא חסך כל מאמץ, לפתור את הבעיות הרבות שהתגלגלו אל פתחו ובסיעתא דשמיא הרים רבים מעמקי התהום. למרות שרגע קט מזמנו היה יקר בעיניו יותר מכל ולא ישוו לו כל ענייני עולם, משנגע הדבר להצלחת אחרים, נשתנו כל סדדי הליכותיו.

את אחד הלילות המופלאים מתאר נאמנו שיחי'.

אחד מהנפגעים שכמעט לא היה קשור למסגרת הקהילה, נכנס אל הרב זצ"ל לחנות את צערו. הוא תיאר את מצבו העגום ללא כחל ושרק. כל ימיו התפרנס בדוחק, אבל מה שתפס את מוחו היה, איך לחתך את הילדים בכבוד, בלי להגיע לידי מתנת בשר ודם והלוואתם. ברגע של חולשה, כשנצרך לגלגל סכומי כסף גדולים עקב אירוסי ביתו, עשה טעות מצערות מאד, הוא מכר את דירתו והשקיע את כל הכסף אצל העסקן, מחשבתו הייתה כי הכסף ינב תשואה נאה כפי שהלה הבטיח, מה שיתן מענה הולם לצרכים הדחופים. עתה חרב עליו עולמו, הדירה איננה, ואפילו סכום כסף מינימאלי לערוך את החתונה בזמן אין בידי.

"נאלצתי לדחות את מועד החתונה, מירר בבכי, מה יהיה איתי?" שאל כשכולו יאוש.

הרב זצ"ל ישב מולו ותמך בידי, מקשיב לכל כמיו ותלונתו ונוסף צרי ונוחם על לבבו, הספרים סגורים וכולו קודש עבורו, גם כשלא דיבר, היה כולו בהאזנה לתלונות. הלה שפך אשד מילים מרוסקות ומגומגמות ודיבורו היה מלאה מאד, אך הרב כולו אוזן, הוא נתן את עצמו לגמרי, מידי פעם נענע לו בראשו כשפניו מביעות השתתפות מלאה בצער, ניכר היה עליו כי "עמו אנוכי בצרה".

כשראה האישי כי צרתו היא בעצם צרת הרב, התעודד מאד. לפתע נעשה העול פחות מטריד הוא מצא "אח אמיתי" לצרתו.

"מלאכת מחשבת"

דיון לעומק בנושאים עיוניים- רעיונות והערות -בפרשת השבוע

מעשה זה היה אחד מיני רבים, כל אחד יכול היה להעיד כי היה לו "אח אמיתי" בצרתו ובצערו.

מִן רֹאשׁ הַיְשִׁיבָה הוֹרָה: בַּגְרוֹת...זֶה לֹא "בֵּית יַעֲקֹב"!

אחד הסמינרים שהתנהל תחת פיקוחו המלא של הרב זצ"ל נקלע למצוקה כספית גדולה, השתתפות הורי התלמידות רחוקה הייתה מלכסות את התקציב השוטף. ישבו אנשי המנהלה וטיכסו עצות אך לגייס כספים. רעיונות שונים הועלו, אחד מהם נראה היה תועלתית מאד מבחינה תקציבית. למשרד החינוך היה נוהל דרכו ניתנה אפשרות להחזיק שליש מהתקציב השוטף. הדבר היה מותנה ברישיון "הוראה טכנולוגית" לזה נצרכה "בגרות חלקית" הייתה לנוכחים שאלה קשה מאד, עשיית בגרות גדרת כפיפות מסוימת למסגרת חילונית שיכלה לנעוץ את טלפיה בחינוך הטהור.

השאלה הובאה לרב זצ"ל שישב על המדוכה זמן רב, לבסוף הביא "מעשה רב" ממין הגרא"מ שך זיע"א שהורה בזמנו "הלכה למעשה" לסמינר באשדוד כי ניתן לעשות "בגרות מלאה" במסגרתו, אם כן, ק"ו שמותר לעשות בגרות חלקית אם זה יקל על התקציב.

מנהלת הסמינר נערכה לתכנית לימודים שהייתה כרוכה בשינויים מפליגים. והלימודים התנהלו בהתאם בלי בעיות מיוחדות.

עוברת חצי שנה, לפתע נכנס אחד אל הרב ועורר שוב ושוב את השאלה, האם דבר זה הולם "דעת תורה" הרב החליט: נשאל עתה ב"דעת תורה" את מן ראש הישיבה רשכבה"ג מן הגרא"ל שטיינמן ז"ע. כפי שיאמר, יקבע הלכה למעשה.

נשלח מנהל הסמינר שליט"א למרן ראש הישיבה זצוק"ל כדי להציג את השאלה: האם יש מקום ל"בגרות חלקית" בסמינר כשהוא יכול לתת סיוע כה מכובד לתקציב השוטף?

תשובת מרן ראש הישיבה הממה אותו לחלוטין. בגרות?! זה לא "בית יעקב"! משפט חד בבחירתו, ולא ניתן להכניס בו פירושים שירככו את העוצמה שבו.

מנהל הסמינר התקשר ממעון ראש הישיבה אל הרב והעביר את תוכן שיחתו.

כששמע הרב זצ"ל זאת הודיע למנהל בו במקום: עליך לבטל את המסגרת הזאת, תיכף ומיד!

חומרות לא על חשבון אחרים!

מידי שנה היה הרב זצ"ל שותף פעיל ביותר באפיית המצות, מצות יד ומכונה, כל אותה עת עמד על רגליו בלי אוכל ושתיה, כשהוא עוקב אחרי כל פרט שנעשה, בלי לעשות הנחות לעצמו [המדובר באדם חולני מאד ושעות האפייה הן רבות מאד] הוא לא נטל לעצמו רגע של מנוחה ופיקח באופן אישי על האפיה, כשמידי 18 דקות הוא נמצא ליד התנור ועובר על כל הכפולות בהתבוננות רבה.

נלקחו כאן כל סוגי הזהירויות, בתחום הכשרות ובתחום הממוץ גם יחד. שני סובעים חבש לראשו, פוסק שמהדר בדימי הכשרות, כשאף פרט בעניין לא נשמט מעיניו, ובו בזמן הוא גם יחיד בדימי ממונות, ואין מלכות אחת נוגעת בחברתה כמלוא הנמנה.

הוא עבר בעדינות רבה על כל מצה, הוריד באצבע קטנה את מקום הכפל ומעט סביב לו, גם כשחשש כבד היה שהמצות שהו על השולחן זמן רב מידי, בפרט במקומות הרגשים שהיו קרובים לתנור, נזהר מאד לא לזרוק חלילה מצה כזו, אלא ניגש לבעל המאפיה ומודיעו כי אינו רוצה במצה זו, אם בעל המאפיה רצה להקל על עצמו ולקחתה לעצמו לא מנע ממנו. הוא נזהר מאד, לא להשחית שום מצה, אלא אם היה זה מעיקר הדיון, כל זה משום שעדיין המצות הן של בעל המאפיה, אם יפסול לו את המצות, יהיה ההפסד כולו שלו.

האבך האחראי להפרשת מעשר מהמצות (לאחר שקיבל הנחיות ברורות אך להפריש מכל קבוצת אפיה ולראות שהכל יהיה מן המוקף) התבקש על ידי הרב לקחת מצה ולהפריש, הלה נטל כמובן חתיכה הראויה להתכבד.

ברם הרב נטל זאת מיזו והוריד חצי מהכמות, זהו השיעור, מעבר לזה, גזל! הודיע לו בפסקנות.

היסח הדעת פוסל את המצות.

באחת החבורות שניהל הרב זצ"ל הופיע עכבר חצוף מאד שהחל לרוץ אנה ואנה, בני החבורה נלחצו מאד והחל להישמט מהמקום, לא עוברים רגעים רבים והשולחנות התרוקנו, כשראה הרב זאת פסל מיד את כל הבצקים, למרות שזמן ההיעדרות לא היה כדי שיגרם חימוץ.

כנשאל אח"כ על כך אמר: למרות שהבצקים לא הגיעו לידי חימוץ, אבל היה היסח הדעת גמור משימור המצות. ברגע שישנו היסח גמור אי אפשר לקיים בזה "מצוות אכילת מצה" לפיכך אפילו כסתם מצות לכל ימות החג לא רצה (עדות ר' אהרן לוי).

הרב נעשה שומר חינוך גם כשלא נתבקש על כך.

באחת החבורות יצא הרב לנוח בהפסקה, בחדר שהוכן עבורו על ידי מנהל המאפיה. עוברת לה שעות ההפסקה, כל בני החבורה ניצבים להם איש על מקומו, מחכים לרב שיתן את האות להתחיל באפייה, ברם הרב שכח זרזי במלאכת שמיים אינו יוצא מהמשרד, הרגעים מתמשכים להם והאברכים מתחילים לדאוג שמא אירע לרב משהו.

אבך נשלח לברר את סיבת ההיעדרות, והנה הוא מוצא את הרב יושב בניחותא במשרד שקוע כולו בלימוד.

לתמייתה האבך השיב הרב: מנהל המאפיה נתן לי את החדר כדי לנוח. אבל אני רואה שבחדר ישנם כל מיני דברים חשובים, ויש לי חשש שמא עשה אותי כשומר חינוך עליהם ובעצם נתינת הרשות לנוח בחדרו, אולי היה מונח רצון שאעשה גם שומר חינוך, למרות שעל פי ההלכה אין כאן כלל דין חיוב שמירה, מין שלא ביקש על כך ולא אמרתי לו שזו היא דעתי, מכל מקום "למיחש מיבעי" שך הייתה דעתו, הלך איני יכול לעזוב את המקום, עד שישוב בעל הבית ויקח את האחוריות לידי.

וק' למרות חשיבות התפקיד שהיה לרב להשיג על המצות, ברגע שנכנס כאן חשש של שמירת חפצים, סירב ליטול את האחוריות להשגחת המצות עד שיבוא בעל הבית (מפי ר' אהרן לוי שיחי).

~~~~~